

ПСИХОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА У ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський), курс доступний для проходження на другому магістерському рівні освіти.
Галузь знань	22 Охорона здоров'я ¹
Спеціальність	227 терапія та реабілітація
Освітня програма	Фізична терапія, ерготерапія https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/opfiles/227_oppb_ftet_2024o.pdf
Статус дисципліни	Обов'язкові компоненти циклу загальної підготовки
Форма навчання	змішана
Рік підготовки, семестр	3 курс (5 семестр)
Обсяг дисципліни	120/4 кредити ЄКТС (лекції – 24 годин, пр.заняття – 24 годин)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік /модульна контрольна робота
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: к.п.н., ст. викладач Науменко Наталія Олександрівна Tatanau65@gmail.com ; т.м. +38 067-693-01-90 Практичні / Семінарські: асс. Лагода І.М.
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/ODcxOTQwMDY3NDg0?cjc=6nhg7rsa

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Психологія, соціологія та педагогіка у фізичній реабілітації, ерготерапії» вивчає особливості психологічної адаптації пацієнтів з урахуванням їхнього соціального та педагогічного контексту. Вона охоплює питання мотивації, емоційної підтримки та міжособистісних стосунків у процесі реабілітації. Також ця дисципліна аналізує роль соціальних факторів і педагогічних підходів у сприянні швидшому відновленню та інтеграції пацієнтів у суспільство, підходів до профілактики хвороб та усвідомлення здоров'я як цінності, що забезпечується на біологічному, психологічному і соціальному рівнях функціонування.

Мета дисципліни: підготовка фахівців, що володіють теоретичними знаннями та практичними навичками щодо базових принципів здорового способу життя; аналізу деструктивних факторів, які впливають на психологічне здоров'я особистості; оволодіння методами оцінювання психологічного стану людини; формування уявлень щодо

профілактики психогенних розладів та гармонізації психоемоційного стану та вміння використовувати отримані знання в практичній діяльності фізичного терапевта та ерготерапевта.

Загальні компетентності:

ЗК 02 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації та застосувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 03 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 07 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

Фахові компетентності

ФК 02 Здатність враховувати у практичній діяльності медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії

ФК 03 Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця професійну діяльність з фізичної терапії осіб різних професійних, соціальних, нозологічних та вікових груп.

ФК 06 Здатність, за дорученням фізичного терапевта, здійснювати моніторинг реакцій і стану пацієнтів/клієнтів різних професійних, соціальних, нозологічних та вікових груп, під час виконання призначених заходів/тестів, включно з документуванням, звітуванням про отримані результати

ФК 08 Здатність ефективно спілкуватися, зокрема навчати пацієнта/клієнта, його родину й опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та обмежень життєдіяльності та популяризувати здоровий спосіб життя

ФК 10 Здатність активно засвоювати професійну культуру та професійну деонтологію, пристосовуватись до виконання професійних ролей і функцій, до життя в нових соціально-професійних умовах

ФК 14 Здатність застосовувати знання про вищі психічні функції, функціональні стани, для передбачення і оптимізації управління поведінкою хворих, при аналізі професійної придатності, психологічних особливостей та індивідуальних відмінностей в діагностичній, превентивній, реабілітаційній роботі з пацієнтами для профілактики і корекції соматичних та психосоматичних порушень.

Програмні результати навчання:

ПРН 03 Дотримуватися етики професійного спілкування, діяти етично дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

ПРН 07 Застосовувати знання медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних аспектів у практиці фізичної терапії; виявляти та враховувати зв'язки різних елементів.

ПРН 13 Проводити пацієнтоцентричну практичну діяльність за узгодженням із пацієнтом/клієнтом, його родиною/опікунами, членами мультидисциплінарної команди згідно нормативно-правових вимог та норм професійної етики.

ПРН 21 Усвідомлення суспільної значущості професії, позитивної мотивації у виконанні професійної діяльності та певний рівень відповідальності за своє життя і професійну діяльність

ПРН 22 Обирати прийоми спілкування з хворими для профілактики і корекції соматичних та психосоматичних порушень в сучасних умовах праці і життєдіяльності з урахуванням психологічних особливостей та індивідуальних відмінностей в діагностичній, превентивній, реабілітаційній роботі з пацієнтам

ПРН 25 Використовувати знання з терапії та реабілітації в системі надання послуг раннього втручання для підвищення якості життя сімей з дітьми, які мають порушення розвитку або в яких існує ризик таких порушень, їх ступеня адаптованості.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ I. Теоретико-методологічні засади реабілітаційної науки

Тема 1. Міждисциплінарний континуум у фізичній терапії

Вступ до психології, соціології та педагогіки у реабілітації: міждисциплінарні підходи та ключові завдання. Розвиток психіки та особистості: закономірності вікового розвитку, кризи та їх прояви в контексті відновлювального лікування.

Тема 2. Соціально-психологічні механізми адаптації та копіngu

Поняття соціальної адаптації, реінтеграції та інклюзії пацієнтів у реабілітаційному процесі. Копінг-стратегії та механізми подолання стресу в умовах фізичних обмежень.

Тема 3. Психосоматична детермінація у фізичній реабілітації

Психосоматичні розлади та їх прояви. Принципи та роль психологічної підтримки у процесі відновлення фізичних функцій.

Розділ II. Психогігієна, самопідтримка та конфліктологічна компетентність фахівця

Тема 4. Професійне вигорання та психогігієна фахівця з реабілітації

Синдром емоційного вигорання у мультидисциплінарній команді: етіологія, симптоматика та стадії. Заходи психопрофілактики, технології самопідтримки та відновлення ресурсності фахівця.

Тема 5. Конфліктологія у медично-реабілітаційній сфері

Типологія, природа та джерела конфліктів у реабілітаційних закладах. Стратегії конструктивного вирішення конфліктних ситуацій у системі «фахівець — пацієнт — колеги».

Тема 6. Стресостійкість та психологічна безпека в екстремальних умовах

Стрес, дистрес та життєстійкість (hardiness) фахівців і пацієнтів. Специфіка дистресу в умовах військово-техногенних криз та воєнних дій.

Розділ III. Психологічний супровід та терапевтична взаємодія з пацієнтом і його оточенням

Тема 7. Психологічні принципи та клінічні аспекти реабілітації

Базові принципи психологічної реабілітації. Копінг-стратегії. Розуміння психологічних аспектів травми, гострого та хронічного захворювання.

Тема 8. Вплив фізичних обмежень на психічний стан особистості

Динаміка психічного стану при втраті фізичних функцій: тривога, страх, депресивні стани та деструкція ідентичності.

Захисні реакції особистості та їх прояви під час застосування реабілітаційних технологій.

Тема 9. Індивідуально-психологічна диференціація пацієнтів

Акцентуації характеру, психопатії та розлади особистості у контексті реабілітаційного процесу.

Врахування індивідуально-типологічних властивостей при побудові реабілітаційного маршруту.

Тема 10. Психологічний супровід пацієнтів із хронічними захворюваннями

Переживання хронічної патології та формування прихильності до лікування (комплаєнсу). Методи мотивації та формування внутрішньої картини здоров'я у довготривалій реабілітації.

Тема 11. Системна робота з родиною та соціальним оточенням пацієнта

Роль сім'ї у процесі відновного лікування: формування партнерських відносин із близькими пацієнта. Подолання феноменів гіперопіки, співзалежності та вторинної вигоди від хвороби.

Тема 12. Реінтеграція та відновлення життєдіяльності пацієнта

Комплексна соціально-психологічна та фізична реінтеграція пацієнтів після важких травм і захворювань. Формування нових цінностей, цілей та підтримка суб'єктності пацієнта на завершальних етапах реабілітації.

Базова література:

1. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
2. Вітенко І. С. Медична психологія. Київ, 2007. 296 с.
3. Губенко І. Я., Карнацька О. С., Шевченко О. Т. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Медицина, 2018. 312 с.
4. Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Косенко А. Ф., Кучергін Т. І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я : навч. посібник. Київ : Фірма «ІНКОС», 2002. 272 с.
5. Ложкін Г. В., Волянчук Н. Ю., Солтик О. О. Психологія праці. Хмельницький : ХНУ, 2013. 191 с.
6. Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини. Луцьк : Вежа, 2009. 316 с.
7. Мурза В. П. Психолого-фізична реабілітація. Київ : НУФВіСУ, 2005. 407 с.
8. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Київ : Олімпійська література, 2005. 402 с.
9. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи / за заг. ред. Н. В. Пророк. Київ, 2018. 208 с.
10. Сичов С. О. Застосування педагогічних принципів в ерготерапії. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017. Вип. 3К(84). С. 438–445.
11. Толкунова І. В., Гринь О. Р., Смоляр І. І., Голець О. В. Психологія здоров'я людини. Київ, 2018. 153 с.
12. Тохтамиш О. М. Реабілітаційна психологія : навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ Віндрук, 2004. 102 с.

Додаткова література:

1. Міжнародний класифікатор хвороб [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_класифікатор_хвороб
2. Голець О. В. Науково-методичні основи зміцнення психологічного здоров'я особистості / О. В. Голець // The scientific heritage. – Будапешт, 2016. – С. 42 – 46.
3. Гринь О. Р. Психологічний рівень забезпечення здоров'я особистості / О. Р. Гринь // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2007. – №1. – С. 33–37.
4. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / І.І. Погорєлов, О.Д. Манаєнкова. — 2-е вид., випр. 2015. — С. 320
5. Lazarus R. S. Emotion and adaptation / R. S. Lazarus. — New York: Oxford university press, 1991 b.
6. Frank J. MacDonnell Alcoholism in the Work-place: Differential Diagnosis / J. Frank // EAP Digest. 1991. May/June
7. Griffiths M. D. Internet addiction: does it really exist / J. Gackenbach (Ed). San Diego, CA, Academic Press // In: Psychology and the Internet. — 1998. — P.61– 75
8. Tailor S. Stress and development of illness. In / S.E. Tailor // Heals psychology. —New York: Random House. 1986.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекції:

Лекція 1. Проблематика та основні завдання психології, соціології та педагогіки у

терапії та реабілітації Міждисциплінарні зв'язки: психіатрія, психо- та нейрофізіологія, вікова психологія, спеціальна психологія, корекційна педагогіка. Соціологія та її значення у фізичній реабілітації.

Лекція 2. Розвиток психіки та особистості Закономірності психічного розвитку в онтогенезі. Кризи вікового розвитку. Соціальна ситуація розвитку та соціальна опосередкованість психіки. Основні теорії та структура особистості.

Лекція 3. Психосоматика у фізичній реабілітації Психосоматичні принципи, специфіка захворювань та роль психологічної підтримки у відновному процесі.

Лекція 4. Емоційне вигорання та психогігієна реабілітолога Причини та ознаки професійного вигорання у фахівців з реабілітації. Методи профілактики, стратегії самопомогі та підтримки психологічного здоров'я.

Лекція 5. Конфлікти у медичних та реабілітаційних закладах Види, типи та способи вирішення конфліктних ситуацій у медичних закладах. Етичні норми та міждисциплінарна співпраця.

Лекція 6. Поняття «стресу» у психології Поняття адаптивності та феномен життєстійкості особистості. Ціннісні орієнтації. Дистрес військового конфлікту, особливості ПТСР та психосоціальна адаптація.

Лекція 7. Психологічні принципи та клінічні аспекти реабілітації Базові принципи психологічної реабілітації. Розуміння психологічних аспектів травми, гострого та хронічного захворювання. Особливості емоційного горювання та стадії прийняття хвороби.

Лекція 8. Вплив фізичних обмежень на психічний стан особистості Динаміка психічного стану при втраті фізичних функцій: тривога, страх, депресивні стани та деструкція ідентичності. Поняття про психологічні захисні реакції та їх прояви під час застосування реабілітаційних технологій у фізичній терапії та ерготерапії.

Лекція 9. Індивідуально-психологічна диференціація пацієнтів Акцентуації характеру, психопатії та розлади особистості у контексті реабілітаційного процесу. Врахування вікових (діти, підлітки, особи похилого віку) та індивідуально-типологічних властивостей при побудові реабілітаційного маршруту.

Лекція 10. Психологічний супровід пацієнтів із хронічними захворюваннями Переживання хронічної патології та формування прихильності до лікування (комплаєнсу). Методи мотивації та формування внутрішньої картини здоров'я у довготривалій реабілітації.

Лекція 11. Системна робота з родиною та соціальним оточенням пацієнта Роль сім'ї у процесі відновного лікування: формування партнерських відносин із близькими пацієнта. Подолання феноменів гіперопіки, співзалежності та вторинної вигоди від хвороби.

Лекція 12. Реінтеграція та відновлення життєдіяльності пацієнта Комплексна соціально-психологічна та фізична реінтеграція пацієнтів після важких травм і захворювань. Формування нових цінностей, цілей, копінг-стратегій та підтримка суб'єктності пацієнта на завершальних етапах реабілітації.

Практичні заняття:

Заняття 1. Основні завдання психології, соціології та педагогіки у терапії та реабілітації Аналіз міждисциплінарних зв'язків: психіатрія, психо- та нейрофізіологія, вікова психологія, спеціальна психологія, корекційна педагогіка. Соціологія та її значення у фізичній реабілітації. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 2. Закономірності психічного розвитку та особистісні характеристики у реабілітаційній практиці Аналіз вікових криз, соціальної ситуації розвитку та соціальної опосередкованості психіки. Взаємозв'язок психологічних та соціальних факторів у процесі реабілітації, оцінка структури особистості. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 3. Психосоматика у фізичній реабілітації Вивчення психосоматичних принципів та специфіки захворювань. Відпрацювання принципів та ролі психологічної підтримки у процесі відновлення фізичних функцій. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 4. Емоційне вигорання та психогігієна реабілітолога Оцінка причин та ознак професійного вигорання у фахівців з реабілітації. Опрацювання методів профілактики, технік стрес-менеджменту, релаксації, стратегій самодопомоги та підтримки психологічного здоров'я. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 5. Конфлікти у медичних та реабілітаційних закладах Опрацювання видів, типів та способів вирішення конфліктних ситуацій. Формування командної роботи, міждисциплінарної співпраці, вирішення етичних дилем та дотримання конфіденційності. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 6. Стрес, життєстійкість та психосоціальна робота з ПТСР Визначення рівнів адаптивності, життєстійкості та ціннісних орієнтацій. Психосоціальні аспекти роботи з дистресом військового конфлікту, ПТСР, техніки підтримки та реінтеграції учасників бойових дій. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 7. Психологічні принципи, клінічні аспекти реабілітації та робота з горюванням Опрацювання базових принципів психологічної реабілітації при травмах та захворюваннях. Вивчення стадій прийняття хвороби, норм і патологій переживання втрати й горя. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 8. Вплив фізичних обмежень на психічний стан та аналіз захисних реакцій Оцінка динаміки психічного стану (тривога, депресія, деструкція ідентичності) при втраті фізичних функцій. Визначення психологічних захисних реакцій у процесі застосування реабілітаційних технологій. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 9. Індивідуально-психологічна диференціація та вікові особливості пацієнтів Врахування акцентуацій характеру, психопатій та розладів особистості при побудові реабілітаційного маршруту. Особливості реабілітаційної роботи з дітьми, підлітками та людьми похилого віку. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 10. Психологічний супровід пацієнтів із хронічними захворюваннями Методи підтримки, мотивації та формування внутрішньої картини здоров'я у довготривалій реабілітації. Формування прихильності до лікування (комплаєнсу). *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 11. Системна робота з родиною та соціальним оточенням пацієнта Формування партнерських відносин із близькими пацієнта. Відпрацювання алгоритмів подолання феноменів гіперопіки, співзалежності та вторинної вигоди від хвороби. *Перелік дидактичних засобів:* мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT), матеріали <https://classroom.google.com>

Заняття 12. Проведення модульної контрольної роботи (МКР) Оцінювання рівнів засвоєння теоретичних знань та практичних навичок з дисципліни. *Перелік дидактичних засобів:* бланки контрольних завдань, матеріали <https://classroom.google.com>

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Види самостійної роботи студента:

1. Підготовка до практичних занять

2. Виконання модульної контрольної роботи (МКР), проведення якої заплановано на останньому практичному занятті та в терміни часу, що вказаний у системі поточного оцінювання.

3 Виконання індивідуального самостійного завдання – написання реферату або виконання тестових методик (на вибір).

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали:

Заохочувальні бали:

Своєчасна підготовка реферату - 5 балів.

Присутність на 80% лекційних та практичних занять – 5 балів.

Штрафні бали – не нараховуються

Зараховуються результати неформальної освіти, які відносяться до дисципліни за наявності сертифікату, або іншого підтверджуючого документу.

Відвідування занять

За відвідування лекцій та практичних занять нараховуються заохочувальні бали, за відсутність на них без поважної причини нараховуються штрафні бали. Студентам рекомендується відвідувати заняття, оскільки на них викладається теоретичний матеріал та розвиваються навички, необхідні для виконання семестрового індивідуального завдання. Система оцінювання орієнтована на отримання балів за активність студента, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички.

Пропущені контрольні заходи можна перескласти до завершення атестаційного тижня.

Реферат, що подається на перевірку з порушенням терміну виконання – не оцінюється.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Студенти мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються відповідно до оціночного листа та/або зауважень.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль:

Рейтинг студента з кредитного модуля розраховується виходячи із 100-бальної шкали

Контрольні заходи:

- робота на практичних заняттях
- виконання модульної контрольної роботи (МКР);
- написання реферату;

Критерії нарахування балів:

1. Робота на практичних заняттях
 - без помилок у відповідях – 5 балів;
 - незначні помилки у відповідях – 4 бали;
 - неточні відповіді – 2-3 бали;
3. Виконання модульної контрольної роботи (МКР)- 20 балів
 - роботу виконано без помилок – 16-20 балів;
 - є певні недоліки у виконанні роботи – 10 - 16 балів;
 - є значні помилки та недоліки – 5 - 10 балів
 - робота не зарахована - 0 - 4 балів.
4. Написання реферату - 15 балів;
 - роботу виконано без помилок – 13 - 15 балів;
 - є певні недоліки у виконанні роботи – 8 - 12 балів;
 - є значні помилки та недоліки – 5 - 7 балів
 - робота не зарахована - 0 - 4 балів.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: залік

Шкала рейтингу $RD = R_C = 100$ балів

Стартова шкала $R_C = \text{Сумі вагових балів контрольних заходів протягом семестру}$ складає:

$R_C = 65 + 20 + 15 = 100$ балів.

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування МКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

Умовою допуску до заліку є отримання студентом $RD > 60$.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Методика проведення МКР: студенти мають виконати контрольні завдання, які складаються з трьох питань – кожне з яких оцінюється з 5 балів. Модульна контрольна робота проводиться письмово. На МКР студентам дозволяється користуватись конспектом.

Додаткові умови допуску до заліку:

Немає.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

доцент кафедри ББЗЛ, к.п.н. **НАУМЕНКО НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА**

Ухвалено кафедрою ББЗЛ (Протокол ББЗЛ №17 від 24.06.26 року)

Погоджено Методичною комісією факультету (Протокол №10 від 25.06.2026)